

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το έτος 1987 συνέπεσε με μιιά περίοδο που στην Πάντειο ΑΣΠΕ βρισκόταν σε πλήρη έξαρση ο αγώνας και η αγωνία για τη μετεξέλιξη και την αναβάθμιση ενός θεσμού που φιλοδοξούσε και όφειλε να παίζει έναν ρόλο καταλυτικό στην ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών στη χώρα. Με την έννοια αυτή, ο εορτασμός της 60 ετίας από την ίδρυση της Παντείου Σχολής, πέραν από το συμβολισμό της επετείου κλήθηκε να υπηρετήσει τους νέους προσανατολισμούς και στόχους του Ιδρύματος.

Πράγματι, η μετάβαση από την κλασική βιομηχανική εποχή στον τεχνολογικό τρόπο παραγωγής και επικοινωνίας που έγινε ήδη έντονα ορατή από τη 10 ετία του 1970, μετέβαλε αισθητά το ρόλο και τη θέση του Πανεπιστημίου σε σχέση με το εθνικό κράτος και τη γενικότερη γνωστική διαδικασία. Η μετεξέλιξη ακριβώς αυτή από το παραδοσιακό, εθνικό και παν-επιστημονικό, κλασικό πανεπιστήμιο στο οικουμενικό πανεπιστήμιο ήρθε ως απόρροια των καταλυτικών μεταβολών που σημάδεψαν επίσης τη διαδικασία παραγωγής και διακίνησης της επιστημονικής γνώσης. Συγχρόνως, νέες γνωστικές περιοχές στις κοινωνικές επιστήμες κλήθηκαν ή θα κληθούν σύντομα να συμβάλουν στη μελέτη νέων κοινωνικών φαινομένων και της πρωτοφανούς εξέλιξης των κοινωνιών στο σύνολό τους. Η μετάβαση από τον αντιπροσωπευτικό πλουραλισμό στον δημοκρατικό πλουραλισμό που διαφαίνεται στις μέρες μας αποτελεί το αποκορύφωμα μιας διαδικασίας η οποία προϋποθέτει καιρικές μεταλλαγές στις επιμέρους πτυχές των συγχρόνων κοινωνιών. Η κοσμογονία και η ταχύτητα των εξελίξεων, η γιγαντιαία συσσώρευση της γνώσης επιβάλλει όχι απλώς κριτική ενόραση και αυτογνωσία αλλά και συστηματική παρακολούθηση και ενεργό συμμετοχή στο διεθνές και στο εσωτερικό γίνεσθαι προκειμένου ακόμη και να συννευρίσκειται κανείς με την εποχή του. Στο πλαίσιο αυτό, η επιστημονική γνώση αναδείχεται σε πρωταρχικό συντελεστή για την κατανόηση των ανθρώπινων σχέσεων, για την προσέγγιση και τη συμμετοχή στην ίδια τη διαδικασία της εξέλιξης.

Η παρατήρηση αυτή αποβαίνει για την Ελλάδα κρίσιμη καθόσον οι βασικοί συντελεστές της ελληνικής κοινωνίας — με προεξάρχουσα την πολιτική τάξη της χώρας — προσηλωμένοι σε έναν άκρατο εμπειρισμό τήρησαν αποστάσεις περιφρονητικής ασφάλειας από την επιστημονική γνώση και την τεκμηρίωση. Αποστάσεις που υπαγορεύτηκαν, χωρίς άλλο, από άγνοια και φόβο.

Πρόκειται για μιά αποστασιοποίηση που στην πραγματικότητα απέκοψε την ελληνική κοινωνία από τη θεμελιώδη ιδιοσυστασία του ιστορικού της παρελθόντος μέχρι και αυτήν την τουρκοκρατία. Δηλαδή από τη διαρκή προσήλωσή της στην επιστημονική και εμπειρική γνώση.

Με επίγνωση ιστορικής και επιστημονικής ευθύνης η Διοίκηση της Παντείου ΑΣΠΕ εκπόνησε ευθύς μόλις ανέλαβε, το 1984, τα καθήκοντά της, ένα συνολικό σχέδιο ματαρρύθμισης του πανεπιστημιακού συστήματος της Αττικής, το οποίο συμπεριλάβαινε, τόσο και κυρίως, τις Ανώτατες Σχολές, όσο και το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Το σχέδιο αυτό ετοποθετείτο στον αντίποδα του καθόλα ανορθολογικού, παρωχημένου και ανέφικτου προτάγματος περί Αττικού Πανεπιστημίου το οποίο επέμενε να συνενώσει όλες τις Ανώτατες Σχολές της Αττικής υπό ενιαία κεντρική διοίκηση και από μίαν άποψη να ελέγξει το φρόνημά τους.

Το νέο πρόταγμα πρόβλεπε την ανάδειξη των Ανωτάτων Σχολών σε αυτοτελείς, ευέλικτες και σχετικά εξειδικευμένες πανεπιστημιακές μονάδες στο πλαίσιο των οποίων το Πάντειο προοριζόταν να αναλάβει έναν κομβικό ρόλο στην περαιτέρω ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών και γενικότερα στην αναδιάταξη του ελληνικού πανεπιστημίου. Η μετονομασία επομένως, της Παντείου Σχολής σε Πάντειο Πανεπιστήμιο υπονοούσε μια πραγματικότητα και σηματοδοτούσε μια συμβολική και συγχρόνως ουσιαστική στιγμή ενός συνολικού μετασχηματισμού: με την ίδρυση πέντε νέων τμημάτων που θα καλλιεργούσαν νέες γνωστικές περιοχές των κοινωνικών επιστημών, νέων κατευθύνσεων και προγραμμάτων σπουδών, θεσμών υποστήριξης της έρευνας (κέντρων ερευνών κ.λπ.) και των μεταπτυχιακών σπουδών με την ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας και συμμετοχής στα κοινοτικά προγράμματα ανταλλαγών με τη δημιουργία ιδρύματος αρμοδίου για την καλλιέργεια της οικουμενικής φυσιογνωμίας του Παντείου με την άμεση εμπλοκή της παν/κής κοινότητας σε προγράμματα διαρκούς επιμόρφωσης και την επιστημονική παρέμβασή της σε διάφορες, κυρίως υποθαμισμένες περιοχές της χώρας με τον θεσμικό διαχωρισμό της οικονομικής και επιμελητειακής δραστηριότητας του Παν/μίου από την εκπαιδευτική και την ερευνητική του ιδιοσυστασία: τέλος με τον τεχνολογικό του εκμοντερνισμό, την επέκταση της κεντρικής βιβλιοθήκης, των κτιριακών εγκαταστάσεων και εννοείται τον πολλαπλασιασμό του διδακτικού-ερευνητικού προσωπικού.

Όπως ήταν αναμενόμενο οι αντιστάσεις της πολιτικής εξουσίας και της κατεστημένης πανεπιστημιακής κοινότητας ήταν ανάλογες του εγχειρήματος αφού κατέληξαν ακόμη και στην επιστράτευση του τότε Προέδρου της Πολιτείας προκειμένου να το αποτρέψουν. Ήσαν αναμενόμενες διότι ο εκσυγχρονισμός στις κοινωνικές επιστήμες βρίσκεται σε ευθεία συνάφεια με την αυτοσυνειδησία της κοινωνίας και συνακόλουθα με τον έλεγχο της πολιτικής εξου-

σίας καθ' όσον αναιρεί την ανεξέλεγκτη και ληθαργική της πρόθεση ή άλλιώς την τάση της να χρησιμοποιεί το κοινωνικό αγαθό, που αντιπροσωπεύει το κράτος, ως ίδιον ή προς ίδιον όφελος.

Με άλλα λόγια, ο εορτασμός, ο οποίος παρέμεινε σε αυστηρά επιστημονικά πλαίσια, χωρίς περιττές και δαπανηρές παραστάσεις, εντασσόταν σε μιά σφαιρική πολιτική, όπου το εγχείρημα και η πειθώ δέν άφηνε περιθώρια στην πολιτική εξουσία να παρανοήσει ότι το νέο μεταρρυθμιστικό πρόταγμα επικαλείτο το μέλλον και την πρόοδο. Και επομένως, είχε όλη την άρεση και τη θέληση να αναφερθεί στην αντιδραστική περιχαράκωση των ιθυνόντων και τα μέσα, ώστε να κατισχύσει. Στο σκεπτικό αυτό, εγγράφεται και η *de facto* μετονομασία της Παντείου σε Παν/μιο, την οποία ο τελευταίος μεγάλος πολιτικός του μεταπολέμου, ο τέως γερμανός καγκελλάριος Βίλλυ Μπράντ, ήρθε ειδικά στην Αθήνα προκειμένου να την νομιμοποιήσει με την παρουσία και τα εμπνευσμένα λόγια του στην αίθουσα τελετών του Ιδρύματος*.

Το αποτέλεσμα, που ολοκληρώθηκε σε σημαντικό βαθμό κατά την περίοδο μέχρι το 1990 και που τυπικά επικυρώθηκε, ως προς το θεσμικό του μέρος με το Π.Δ. 377 /89, σηματοδοτεί μιά νέα εποχή για τα παν/κά πράγματα και πύό συγκεκριμένα για τις κοινωνικές επιστήμες στη χώρα. Από τις δυνατότητες της πανεπιστημιακής κοινότητας να αξιοποιήσει τα κεκτημένα και τη θέλησή της να λειτουργήσει η ίδια μέσα σε ένα θεσμικό και δημοκρατικό περιβάλλον και με το πνεύμα των κανόνων της εθιμοτυπίας που επιβάλλει ο πολιτισμός, θα κριθεί η συνέχεια μιας μεταρρύθμισης που οφείλει πριν απ' όλα να διδάσκει ότι η κριτική προσέγγιση των κοινωνικών και πολιτικών πραγμάτων, η αποδοχή της διαφορετικότητας και του αντιλόγου, η γνωστική προσπάθεια που απορρίπτει τα αυτονόητα και τις πεποιθήσεις, η προσωπική συνέπεια και ενθνή συνθέτου την θεμελιακή προϋπόθεση της ελευθερίας.

Η συγκέντρωση ακριβώς και η έκδοση των κειμένων που κατατέθηκαν στην πανεπιστημιακή μας κοινότητα κατά την περίοδο του 1987, ως φόρος τιμής για τη συμβολή του Παντείου ιδρύματος στις κοινωνικές επιστήμες και στην ανάπτυξη της χώρας, αποτελούν μια μικρή προσφορά προς την κατεύθυνση αυτή.

Αθήνα, 20 Δεκ. 1991

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, τέως
Πρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου
(1984-1990).

* Η ομιλία του κυκλοφόρησε σε ειδικό εορταστικό τόμο της Σχολής., (1987) με τον τίτλο: «Ειρήνη και Ανάπτυξη: Η Αλληλεξάρτησή τους».